

Phỏng vấn một người Việt buôn người: tiết lộ đường dây nhập cư lậu vào Anh

Tác giả, Andrew Harding, Khuê Lưu và Patrick Clahane

BBC News

28 tháng 10 2024

Nguồn hình ảnh, Reuters

Chụp lại hình ảnh, Từ đầu năm đến nay, hơn 50 người đã chết khi cố vượt eo biển Manche trên những con thuyền nhỏ, biến 2024 thành năm chết chóc nhất từng được ghi nhận.

Một kẻ vận chuyển người trái phép lão luyện người Việt, người đã vượt biên trái phép vào Anh bằng một con thuyền nhỏ vào năm nay, nói với BBC rằng ông ta đang làm giả giấy tờ thị thực cho những người Việt có ý định vượt biên tương tự.

Người đàn ông này, chúng tôi gọi là Thanh, đang xin tị nạn tại Anh và nói với chúng tôi rằng ông ta đã dành 20 năm - toàn bộ phần đời trưởng thành - trong ngành vận chuyển người trái phép.

Ông ta từng đi tù, cầm đầu một băng đảng hoạt động ở bờ biển miền bắc nước Pháp, và tuyên bố đã giúp hơn 1.000 người mạo hiểm mạng sống để vượt eo biển Manche.

Kẻ tội phạm tự thú đã có cuộc gặp với BBC tại một địa điểm bí mật nhằm chia sẻ thông tin chi tiết về cơ chế hoạt động của ngành buôn lậu người quốc tế.

‘Một công việc vô cùng béo bở’

Thanh cẩn trọng bước vào phòng, cặp mắt đen láo liên như thể đang tìm sẵn đường tẩu thoát. Một thân hình nhỏ bé, mảnh khảnh, điềm đạm nhưng uy nghiêm trong chiếc áo cổ lọ màu đen.

Chúng tôi bắt tay và ông ta nói “xin chào” một cách nhỏ nhẹ, khẩu âm đặc trưng của người nước ngoài. Sau câu xã giao, chúng tôi chủ yếu giao tiếp thông qua một thông dịch viên tiếng Việt.

Sau hàng tháng trời gọi điện và một lần gặp gỡ ngắn, buổi phỏng vấn diễn ra vào một ngày âm u trong một căn phòng khách sạn nhỏ tại một thị trấn ở miền bắc nước Anh mà chúng tôi sẽ không nêu tên.

Chúng tôi tin rằng công chúng sẽ có lợi ích lớn khi biết về cuộc đời của Thanh trong ngành vận chuyển người trái phép. Và để có được điều này, chúng tôi phải giữ bí mật về danh tính của ông ta.

Ông ta sợ sẽ bị nhận ra không chỉ bởi chính quyền Anh mà cả bởi những kẻ tội phạm người Việt ở Anh.

Trong những tháng đầu năm nay, Việt Nam – một cách đột ngột và không ngờ tới – đã trở thành nguồn di dân lớn nhất tìm cách vượt eo biển Manche vào Anh trái phép trên những con thuyền nhỏ.

Nhiều di dân người Việt nêu lý do họ tìm việc ở Anh là vì đã thất bại trong kinh doanh và gánh nặng nợ nần ở quê nhà.

Bước đầu tiên của họ thường là tìm cách tới châu Âu thông qua hệ thống thị thực lao động hợp pháp của Hungary và một số quốc gia Đông Âu khác, theo các chuyên gia.

Đó là lúc chiến dịch làm giả giấy tờ của Thanh vào cuộc, ông ta nói.

Ông ta giúp làm giả giấy tờ cần thiết để xin thị thực lao động hợp pháp.

“Tôi không thể biện minh hành vi phạm pháp của mình. Nhưng đó là một công việc béo bở,” Thanh điềm nhiên nói, khẳng định rằng ông ta không làm giả giấy tờ cho những ai muốn xin thị thực của Anh.

Qua các cuộc phỏng vấn với những kẻ buôn người người Việt và khách hàng của họ, chúng tôi biết rằng mọi người phải trả từ 15.000 USD (hơn 380 triệu VND) tới 20.000 USD (hơn 507 triệu VND) để đi từ Việt Nam tới châu Âu lục địa và rồi vượt eo biển Manche.

Đây là một việc nguy hiểm. Từ đầu năm đến nay, hơn 50 người đã chết khi cố vượt eo biển Manche trên những con thuyền nhỏ, biến 2024 thành năm chết chóc nhất từng được ghi nhận.

Lần đầu tiên có một người Việt trong số thiệt mạng.

Nguồn hình ảnh, Getty Images

Chụp lại hình ảnh, Một chiếc thuyền cao su chở 65 người nhập cư trái phép vào Anh qua eo biển Manche vào ngày 6/3/2024

Trong lần đầu tiếp xúc với Thanh vào đầu năm nay ở châu Âu lục địa, chúng tôi đã biết rằng ông ta sẽ tìm cách tới Anh cùng một số di dân người Việt khác.

Sau này Thanh kể với chúng tôi rằng ông ta đã vượt eo biển Manche thành công trên một con thuyền nhỏ từ miền bắc nước Pháp.

Thanh nói rằng đầu tiên ông ta đi từ Việt Nam tới Hungary bằng thị thực hợp pháp – dù rằng ông ta đã sử dụng giấy tờ giả để xin thị thực.

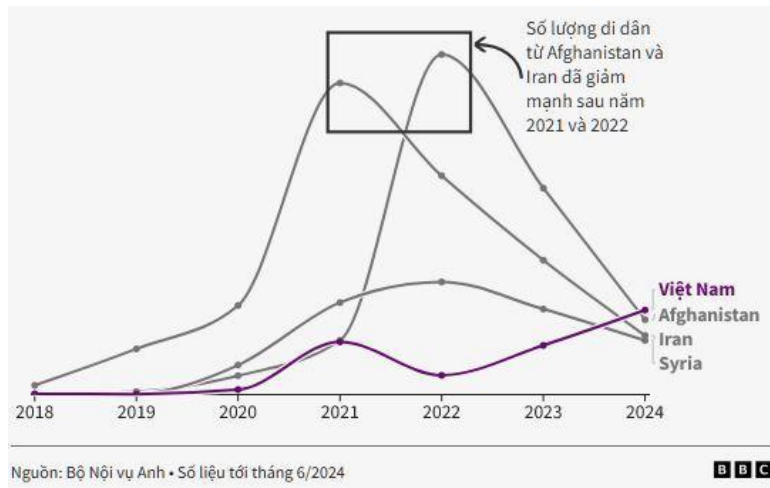
Sau đó, ông ta bay tới Paris và ở vài ngày trong một “kho”, một căn nhà do một băng vận chuyển người trái phép người Việt bố trí ở ngoại ô thành phố.

Không lâu sau, ông ta được đưa lên một chiếc xe van, nhập bọn với một toán người khác, và cuối cùng được giao cho một băng đảng người Kurd kiểm soát hoạt động vượt biển bằng thuyền nhỏ.

“Lên thuyền thì ai cũng bị đối xử như nhau,” ông ta nói.

“Thuyền chở quá tải.”

Nhưng khách người Việt trả nhiều hơn gấp ba hoặc bốn lần cho những băng nhóm lo việc vượt biển, ông ta kể với chúng tôi, “nên chúng tôi được xếp chỗ nhanh hơn”.

Trên thực tế, các nguồn tin của chúng tôi nói rằng những người Việt này trả gấp hai lần giá thông thường.

Lộ trình ông Thanh miêu tả giờ đây đã trở thành một lộ trình phổ biến để đi từ Việt Nam đến Anh – một tuyến đường được những kẻ vận chuyển lậu người quảng bá rầm rộ trên Facebook. Chi phí được tính cho việc làm giấy tờ giả, vé máy bay, vé xe buýt, và một suất trên một chiếc thuyền cao su ọp ẹp.

Việc thanh toán cho một lần vượt eo biển Manche thành công chỉ được thực hiện khi khách hàng đã tới được Anh.

Thanh nói rằng mình đã gặp may khi thoát được cảnh sát Pháp tuần tra trên bãi biển gần thành phố Calais và vượt biển thành công trên một con thuyền hơi ngay trong lần đầu tiên.

Cũng có thể ông ta đã tìm cách đi nhiều lần nhưng thất bại trước khi đặt chân được lên đất Anh.

Trong thời gian vài tháng liên lạc với chúng tôi, ông ta đã vài lần thay đổi chi tiết của câu chuyện – có lẽ nhằm xóa dấu vết và tránh tiết lộ bất kỳ manh mối nào về danh tính của ông ta cho chính quyền Anh.

'Đúng. Nói dối đó. Tôi không phải là nạn nhân buôn người.'

Trong cuộc phỏng vấn với một quan chức nhập cư của Anh, Thanh nói lý do rời khỏi Việt Nam là vì đã mắc nợ các băng đảng do kinh doanh thất bại.

Ông ta nói rằng tính mạng của mình bị đe dọa.

Thanh nói với quan chức này rằng ông bị buôn qua Anh để làm việc cho một băng đảng nhằm trả nợ.

Chúng tôi đã nghe những câu chuyện tương tự từ những người Việt chúng tôi gặp ở miền bắc nước Pháp.

Khi chúng tôi mới liên lạc với Thanh, ông ta tỏ ra là một người di cư tuyệt vọng, lúc đầu bị mắc kẹt ở Pháp, rồi sau đó bị bó buộc trong hệ thống tị nạn của Anh, phải sống trong một khách sạn đông đúc, không có việc làm, và phải chờ đợi lá bài số phận.

Dần dà, chúng tôi biết được sự thật. Đúng hơn là Thanh bắt đầu tiết lộ về cách mà những lời dối trá tinh vi, thậm chí lộ bịch, đã thêu dệt nên câu chuyện đời phi thường của ông ta.

Ngồi trên chiếc sofa đối diện tôi, Thanh thú nhận rằng ông ta không bị buôn tới Anh.

Ông ta bịa ra câu chuyện đó để xin tị nạn. Hơn thế nữa, ông ta nói rằng tất cả di dân người Việt ông ta biết đều được dặn kể một câu chuyện dối trá na ná vậy.

“Đúng. Nói dối đó. Tôi không bị buôn tới đây,” ông ta nói.

Các chuyên gia về di trú và các tổ chức phi chính phủ có nhiều quan điểm khác nhau về quy mô của nạn buôn người từ Việt Nam.

Một công tố viên Pháp nói với tôi rằng rất nhiều di dân người Việt nợ tiền những kẻ vận chuyển người trái phép và phải làm việc trong các trại trồng cần sa ở Anh.

Nhưng ông không cho rằng có một chuỗi cung ứng được tổ chức bài bản, khẳng định rằng hệ thống vận chuyển người trái phép giống như một loạt các bước đi ngẫu nhiên hơn, với mỗi giai đoạn được kiểm soát bởi những băng đảng khác nhau.

Theo ông, một công việc ở Anh sẽ dành cho ai may mắn và biết chớp thời cơ.

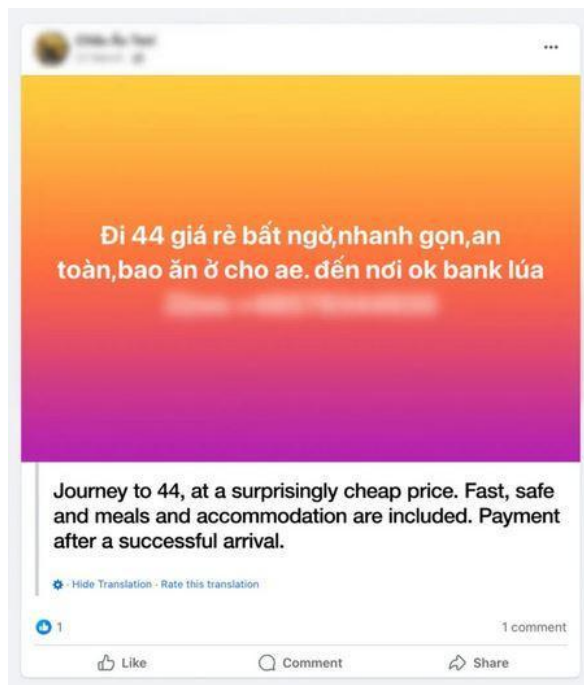
Những chuyên gia khác lại cho rằng hầu hết, nếu không phải tất cả, di dân người Việt là nạn nhân buôn người, và những người bị đưa qua eo biển Manche thực chất là một nguồn lao động dễ kiếm và rẻ mạt cho các tổ chức tội phạm ở Anh.

Dữ liệu của chính phủ Anh thống kê những người được cho là nạn nhân của nạn nô lệ thời hiện đại thường xuyên cho thấy số lượng lớn người Việt.

“Việc xác định một người được đưa vào Anh trái phép hay bị buôn lậu thường không khả thi, hoặc không có ích gì, đặc biệt là khi việc bóc lột có thể xảy ra bất cứ lúc nào,” ông Jamie Fooke, người phụ trách vận động ở Anh và châu Âu của Tổ chức Chống Nô lệ Quốc tế (Anti-Slavery International), nói.

“Những người vượt biển thường phải trả tiền thông qua việc bị tống tiền, hoặc bị bóc lột bằng một hình thức lao động cưỡng bức hoặc tham gia hoạt động phạm pháp [ở Anh].”

Xây dựng lộ trình di trú an toàn là cách duy nhất để ngăn chặn những kẻ buôn lậu người lợi dụng nỗi tuyệt vọng của mọi người, ông nói thêm.

Chụp lại hình ảnh, Các bài đăng trên Facebook mà chúng tôi thấy về dịch vụ vận chuyển trái phép thường sử dụng mã điện thoại quốc tế để đánh dấu điểm đến - bài đăng này ghi "44" - tức là Anh

Nhưng Thanh khẳng định rằng hầu hết di dân người Việt không phải nạn nhân buôn người, và đó chỉ là một vỏ bọc để xin tị nạn.

“Đó là cách để đạt được mục đích. [Việc mọi người nói dối là nạn nhân buôn người] là để khiến quá trình xin tị nạn suôn sẻ,” ông nói.

Thanh rõ ràng là có động cơ để nói dối về việc này.

Nếu ông ta bị bắt quả tang làm giả giấy tờ cho nạn nhân buôn người, mức phạt sẽ nặng hơn rất nhiều so với việc chỉ vận chuyển trái phép những người (tự nguyện) vào Anh.

Trong quá trình tìm hiểu, chúng tôi đã tìm cách liên kết những chi tiết trong câu chuyện của Thanh lại với nhau. Chúng tôi đã thành công trong nhiều trường hợp.

Tuy vậy, không tránh khỏi việc vẫn có một đám mây mù phía trên những chi tiết trong câu chuyện.

‘Tôi nói mình vẫn còn là trẻ con’

Thanh nói rằng ông ta rời Việt Nam lần đầu vào năm 2007.

Lúc bấy giờ, ông ta hoặc đang ở độ tuổi thanh thiếu niên hoặc chớm đôi mươi. Thanh đã bỏ học để làm việc trong một nhà máy dệt ở miền nam Việt Nam. Nhưng gia đình của Thanh muốn ông ta ra nước ngoài, tới châu Âu, để có thu nhập cao hơn.

“Tôi đi vay khoảng 6.000 USD (hơn 152 triệu VND) từ họ hàng và hàng xóm [để chi trả cho chuyến đi]. Đã có nhiều người đi trước tôi rồi. Người Việt chúng tôi đều đi như vậy – đi tới bất cứ nơi đâu kiếm tiền dễ hơn,” ông ta nói với tôi.

Thoạt tiên, chuyến đi đưa Thanh tới một trang trại ở ngoại ô thủ đô Prague của Cộng hòa Séc. Ông ta dành hơn một năm để thu hoạch hành lá và các loại rau củ khác trước khi quyết định rằng cuộc sống sẽ tốt hơn ở Đức.

Vượt biên trái phép qua Đức trên một chiếc xe van, Thanh kể rằng đã vứt bỏ hộ chiếu và các giấy tờ khác, đồng thời lấy cho mình một cái tên mới.

Ông ta sau đó đã đi thêm một bước nữa.

Khi tới Berlin, ông ta nói với chính quyền rằng mình mới 14 tuổi.

Những kẻ vận chuyển người trái phép đã thu của Thanh 1.000 USD (hơn 25 triệu VND) để đưa ông ta vào Đức và khuyên rằng mọi chuyện sẽ thuận lợi hơn nếu Thanh nói rằng mình dưới 16 tuổi.

“Lúc đó tôi nhìn trẻ lắm. Chả ai thắc mắc gì cả.”

Và thế là chính quyền Đức gửi người đàn ông mà họ tưởng là một cậu bé tới một cơ sở chăm sóc trẻ em cách thủ đô Berlin khoảng 45 phút lái xe, nơi Thanh nhanh chóng làm công việc bán thuốc lá lậu tại một thị trấn địa phương.

Thanh nói rằng ông ta đã ở Đức khoảng hai năm. Sau khi rời cơ sở nói trên, Thanh có bạn gái và lên chức cha không lâu sau đó.

Nhưng các cuộc truy quét của cảnh sát đã làm ảnh hưởng tới thu nhập từ việc bán thuốc lá lậu của Thanh.

Thế là, vào năm 2010, ông ta quyết định tìm cách tới Anh.

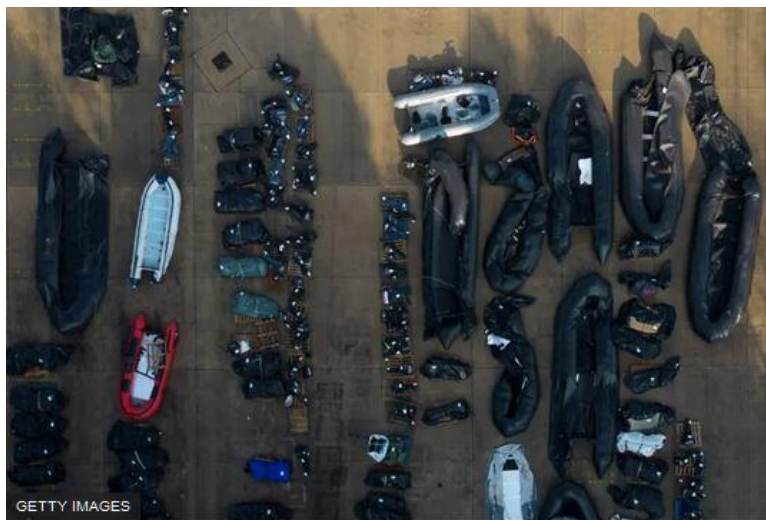
Bỏ lại gia đình, Thanh tới Pháp, vứt bỏ giấy tờ ở Đức và một lần nữa tạo ra một vỏ bọc danh tính mới, ông ta kể với chúng tôi.

Lúc bấy giờ, hàng ngàn người di cư đang tìm cách vượt eo biển Manche vào Anh bằng cách trốn trong các xe tải và container.

Thanh nói rằng đã thử cách này vài lần nhưng đều thất bại.

“Tôi không gặp may. Họ kiểm tra rất kĩ và sử dụng chó để phát hiện những người trốn trong container như chúng tôi.”

Ông ta kể rằng có một lần ông ta đã tới được cảng Dover (Anh), nhưng rồi chiếc xe tải bị phát hiện có người nhập cư lậu trốn ở trong nên không được phép thông quan và bị trả ngược trở lại Pháp, chỗ theo ông và những di dân khác vẫn ở bên trong.

Nguồn hình ảnh, Getty Images

Chụp lại hình ảnh, Những chiếc thuyền nhỏ và động cơ gắn ngoài tại Cảng Dover ở đông nam nước Anh, được cho là đã được sử dụng để vượt eo biển Manche trái phép, ảnh chụp ngày 21/9/2024.

Mắc kẹt ở Pháp và cắm trại trong một khu rừng gần Dunkirk, Thanh được những kẻ vận chuyển người trái phép kêu đi làm. Đó là một công việc mà chẳng mấy chốc ông ta đã thành thạo, Thanh kể.

“Tôi phải cung cấp thức ăn, nhu yếu phẩm và sắp xếp việc đưa người tới các xe tải vào những thời điểm cụ thể. Tôi không đi kiểm người, nhưng tôi được trả 300 euro (hơn 8,2 triệu VND) cho mỗi người vượt biển thành công,” Thanh nói và khẳng định rằng không có khách hàng nào của ông ta bị buôn lậu hay bóc lột.

“Chúng tôi chỉ cung cấp dịch vụ. Chẳng ai bị bắt ép ở đây cả. Việc đó là phạm pháp, nhưng vô cùng, vô cùng béo bở.”

Sau đó vài năm, chính bằng nhóm đó – mà Thanh nói rằng mình không còn dính dáng tới – liên quan tới 39 di dân người Việt được phát hiện đã chết do nghẹt thở trong một chiếc container ở Essex, Anh.

Chúng tôi phải bỏ qua một số chi tiết trong những gì Thanh nói đã xảy ra với bản thân vào những năm sau đó để tiếp tục giữ kín danh tính của ông ta.

Ông ta đã thăng tiến và trở thành thành viên cốt cán trong một băng đảng.

Nhưng cuối cùng, sau khi bị bắt, xét xử và giam tù vài năm ở châu Âu, Thanh đã quay về Việt Nam.

Lúc đó, ông ta đã có thể bỏ thế giới vận chuyển người trái phép lại sau lưng.

Nhưng, như cách mà ông ta bây giờ mô tả, danh tiếng của bản thân đã khiến ông ta quay lại.

“Những người ở châu Âu liên lạc và nhờ tôi giúp đỡ,” ông ta kể.

“Tôi đã giúp khoảng 1.000 người tới Anh thành công, nên tôi khá có tiếng.”

Vào năm 2017, Thanh quay lại ngành vận chuyển người trái phép, chỉ khác là lần này ông ta không vận chuyển người, mà làm giả giấy tờ cho họ.

Sao kê ngân hàng, bảng lương, hóa đơn thuế, bất cứ thứ gì mà các đại sứ quán của châu Âu yêu cầu để chứng minh những người đang xin thị thực du học, hoặc lao động, hoặc doanh nghiệp, có đủ số vốn đảm bảo họ có kế hoạch quay lại Việt Nam.

“Tôi có rất nhiều khách hàng. Tùy vào từng đại sứ quán mà chúng tôi sẽ cung cấp giấy tờ hoặc sao kê ngân hàng giả mạo.

“Đầu tiên, chúng tôi nộp những giấy tờ này qua mạng. Trong trường hợp một số đại sứ quán cần đối chứng với ngân hàng, chúng tôi sẽ chuyển tiền vào một tài khoản ngân hàng. Chúng tôi có dàn xếp với nhân viên ở một số ngân hàng,” Thanh giải thích.

“Các khách hàng không thể tiếp cận những khoản tiền này, nhưng nhân viên ngân hàng sẽ cho nhân viên đại sứ quán xem thông tin chi tiết [giả mạo]. Chúng tôi đã làm việc với nhiều dạng ngân hàng Việt Nam khác nhau.”

Một chuyên gia ở Việt Nam nói với chúng tôi rằng tội phạm ngân hàng “khá phổ biến”, và có những trường hợp nhân viên ngân hàng thông đồng với tội phạm để làm giả giấy tờ.

Chụp lại hình ảnh, Thanh nói với BBC rằng cuộc sống của mình sẽ tốt hơn nhiều nếu vẫn ở Việt Nam

Thanh nói rằng ông ta không tự hào về công việc làm giả giấy tờ - rằng ông ta nhận thức được đây là hành vi phạm pháp và ông ta làm việc này chỉ để có thể chu cấp cho gia đình.

Nhưng đôi khi, ông ta tỏ ra khoác lác khi khoe rằng “mọi người tin tưởng tôi, tôi chưa bao giờ thất bại cả,” đồng thời khẳng định rằng công việc của ông ta “không phải là một tội nặng ở Việt Nam”.

Giờ đây, Thanh đã lấy vợ mới, có một gia đình mới ở Việt Nam. Tuy nhiên, đầu năm nay ông ta lại rời đi.

Không rõ cụ thể lý do là gì. Có lúc thì ông ta nói với chúng tôi là do công việc gặp trục trặc. Ông ta cũng nhắc tới những rắc rối với công an Việt Nam – nhưng nói giảm nói tránh. Có lẽ là để đề phòng. Có lẽ một đời dối trá đã tác động tới khả năng, hoặc mong muốn, tách biệt giữa hiện thực với hư ảo của Thanh.

Vậy tại sao lại nói chuyện với chúng tôi? Có gì mạo hiểm lộ danh tính ở Anh? Và tại sao vẫn tiếp tục làm công việc giả mạo giấy tờ?

Thanh thể hiện mình là một người biết ăn năn, hối hận về cuộc đời phạm pháp của mình và muốn lên tiếng để ngăn những người Việt khác mắc phải sai lầm tương tự.

Trên hết, ông ta muốn cảnh báo người Việt về việc nhập cư trái phép vào Anh, rằng việc này không đáng.

“Tôi chỉ muốn mọi người ở Việt Nam hiểu rằng việc vay tiền để tới Anh là không đáng đâu. Không dễ để những người nhập cư trái phép có thể tìm việc và kiếm tiền [ở Anh].

“Và nếu có kiếm được thì cũng không bằng hồi trước. Anh chẳng hơn gì Đức hay các quốc gia châu Âu khác. Tôi đã tìm cách kiếm việc ở những thị trường ngầm, nhưng cũng không thành công,” Thanh kể với chúng tôi.

“Nếu muốn làm ở một trang trại cần sa thì cũng có cơ hội, nhưng tôi không muốn dính líu vào các hoạt động phạm pháp nữa. Tôi không muốn đi tù.”

Thanh đề nghị chính quyền Anh và châu Âu nỗ lực hơn trong việc quảng bá thông tin rằng ở đây không có việc làm cho di dân bất hợp pháp.

Ông ta cũng chỉ trích những băng nhóm vận chuyển người trái phép đã nói dối khách hàng về thực tại và cơ hội ở Anh.

Bộ Nội vụ Anh đã phát động một chiến dịch quảng cáo “dừng thuyền lại” ở Việt Nam.

Nhưng Thanh nói rằng những người ở Việt Nam rất khó bị thuyết phục, họ nghi ngờ rằng những người đưa ra cảnh báo đừng đến châu Âu “đang ích kỷ và cố gắng giữ cơ hội việc làm cho riêng mình”.

Khi chúng tôi chất vấn Thanh, nhiều lần, về thói đạo đức giả và việc ông ta vẫn tiếp tục dính líu vào ngành vận chuyển người trái phép, ông ta nhún vai. Chỉ là công việc thôi.

“Chúng tôi không bắt ép ai cả. Họ nhờ chúng tôi giúp đỡ, tương tự như trong những công việc khác thôi. Không có hành vi buôn lậu người nào cả. Nếu bạn có danh tiếng tốt, khách hàng sẽ tự tới, chẳng cần đe dọa hay bạo lực.”

Vậy còn những hiểm nguy – số người chết trên eo biển Manche tăng cao thì sao?

“Tôi chỉ đóng một vai nhỏ trong một quy trình lớn hơn nhiều.”

Thanh thừa nhận rằng tính mạng của ông ta, và của gia đình ông ta ở Việt Nam, sẽ bị đe dọa nếu băng đảng vận chuyển người trái phép phát hiện ra ông ta đã nói chuyện với chúng tôi.

Khi bị gặng hỏi, ông ta thú nhận có những hối hận trong lòng.

“Nếu có thể bắt đầu lại, tôi sẽ không rời khỏi Việt Nam. Tôi nghĩ cuộc đời tôi sẽ tốt hơn nhiều nếu như tôi vẫn ở quê nhà. Tôi đã gặp rất nhiều biến cố. Tương lai cũng không còn tươi sáng.”

Liệu ông ta có đang nói thật?

Kết thúc cuộc phỏng vấn, ông ta đứng dậy và chuẩn bị rời đi, và lần đầu tiên, một tia lo lắng, hoặc có lẽ là sự bồn chồn, thoáng xuất hiện trên khuôn mặt.

Có lẽ ông ta đã nói quá nhiều.

<https://www.bbc.com/vietnamese/articles/cy9jqjj1nndo>